

Szombatfalvi József

ÖNVIZSGÁLAT ÉS IMÁDKOZÁS A LEKÉSZI SZOLGÁLATRA VALÓ KÉSZÜLÉSBEN

Ezek a kérdések feltevésük óta nem hagytak nyugton. Szinte lelkiismeret-vizsgálatszerűen megpróbáltam lepergetni a 17 évi lelkészi szolgálat alatt tanúsított magatartásomat, kutatva, hogy vajon ebben az önvizsgálat és imádkozás mennyiben játszottak szerepet, mennyiben befolyásolták tetteimet, s még továbbmenően, mennyiben kell jelen legyenek azoknak életében, kik lelkészi szolgálatra készülnek, tekintettel arra, hogy nem könnyű feladatra vállalkoznak. A mi szavunkat, az evangélium hirdetését, életünk bármely területén végzett munkánkat, híveink, az azokhoz való viszonyulásunkon, példaadásunkon keresztül mérik le. Hogy szolgálatunkat be tudjuk tölteni, hogy híveink elvárásainak meg tudjunk felelni, önvizsgálatra, elvégzett munkánk felmérésére, hitünk és lelkivilágunk erősítésére, imádkozásra van szükségünk. Mi a nyelv és magasabb rendű értelmünk jóvoltából azzal a csakis ránk jellemző képességgel rendelkezünk, hogy gondolkodni tudunk megnyilvánulásainkról, viselkedésünkről, munkánkról, sikereinkről és kudarcainkról. Mindegyikünkben él saját magunkra vonatkozó ismereteknek és érzelmeknek valamilyen együttese, amit önmagunkról alkotott képnek nevezünk. Ezt a képet kell időről-időre őszinte vizsgálat tárgyává tennünk.

Ez alatt a 17 év alatt sikerekben, nagy élményekben, de kudarcokban és csalódásokban is volt részem; ezek mind önvizsgálatra készítettek már akkor. De ez nem elég. Úgy ahogy igyekszünk külső világunkat mind jobban megismerni, éppen úgy törekednünk kell belső világunk megismerésére is. Felmérni képességeinket, de hiányosságainkat, gyengeségeinket is. Forrongó, változó világunkban ez az egyik legfontosabb saját magunkkal szemben, mert ha ezt megtettem, a következő lépés már könnyebb: tudom mit és hogyan kell változtatnom magatartásomon, munkámon. E téren például is szolgálhatok. Nagy szabadságunkban, rosszul értelmezett demokráciánkban nagyon sok hívemnek megváltozott a magatartása az egyházzal, lelkészekkel szemben. Naivan mindig azt gondoltam, hogy a sok munka, építés, javítás, egy kicsi falu hírnevének növelése gyűlések tartásán, ünnepeken keresztül csak megértésre és önzetlen támogatásra talál mindenki részéről. És az elmúlt évben épp ennek ellenkezőjét kellett tapasztalnom, s bármennyire fájdalmas és keserű is volt, tudomásul kellett vennem, hogy minden igyekezetem ellenére nemzedékek életében leépült a vallásos kultúra, leépült a lélek. És ez önvizsgálatra készítetett. Ennek eredménye volt az, amit egy negyedévi gyűlésünk alkalmával így fogalmaztam meg: ezután többet és másképpen kell dolgoznunk. És az ezzel kapcsolatos kérdésre saját magamnak feleletet kell adnom: meg tudok-e, meg akarok-e felelni ezen követelményeknek? E kérdésekre: meg tudok-e, meg akarok-e felelni ezen követelményeknek, feleletet kell adniok — önvizsgálatot tartva — a lelkészi szol-

gálatra készülő teológiai hallgatóknak is. Most egy néhány általánosítható megfigyelésemre szeretném felhívni a figyelmet, melyek önvizsgálataim nyomán fogalmazódtak meg bennem.

1. A hétköznapi problémák taposómalmában eltompult fogékonyságunk a nagyság, a tartalmas dolgok élvezete iránt. A legtöbb embert annyira lekötik a gyakorlati, anyagi életben való előrejutás követelményei, hogy már annak tisztázására sem jut ideje, mi a célja voltaképpen. Önvizsgálataink során éppen, erre kell úja meg újra feleletet adnunk: „Mi célunk van e világban, / Küzdeni erőnk szerint a legnemesbekért“.

2. Egyetlen élőlény sem élhet tétlenül, még a növénynek is növekednie kell. Ila nem találunk levezetést energiáink számára, akkor azok károsan hatnak vissza ránk és beteges önmarcangolással saját magunkat pusztítjuk. A tétlenség lelki betegségekhez vezet. A tevékeny ember a nagyobb bajokkal sem ér rá törődni, a tétlen ember apróságokon rágódik, csakhogy eltöltse az időt. Szellemi és lelki értékeinket tevékeny élettel szüntelenül gyarapítanunk kell.

3. Etikai elvek irányítják magatartásunkat. Ide tartozik amiről szólni szeretnék, a becsületesség önmagunkkal szemben, mint a lelki önvizsgálat eredménye. Fontos a lelkésznek is elemeznie, milyenek azok az elvek, melyek munkához és emberekhez való viszonyát irányítják. Egészen természetes, hogy időnként megkérdi önmagától, összhangban van-e magatartása azzal a céllal, mit el akar érni.

4. És amivel kezdenem kellett volna — a hit. Amikor valaki elhatározza, hogy lelkész lesz, hinnie kell abban, hogy alkalmas erre a pályára. Hinnie kell munkája, igyekezete sikerében, eredményességében. Minden: tiszta értelem, érzelem, erős akarat a hit fegyvere, amellyel céljának eléréseért harcol. S amikor ezeket felismeri önmagában, így szól: „Mindenható Isten, aki értelmével tetted Ürrá az embert világon, adj hitet, mert erre van most leginkább szükségem“. (Selye János)

Es íme céljaink felé eligazító önvizsgálatunkban máris elérkeztünk az imádkozáshoz. Mert az őszinte önvizsgálatot mindig egy fohász, lélekerősítő imádkozás követi, amely újra bekapcsol az élet küzdelmeibe. Tehát az ima erőforrás az élet küzdelmeihez. A továbbiakban szintén egy néhány pontban — a teljesség igénye nélkül — erről az erőforrásról szeretnék szólni.

A magányosság olyan probléma, amellyel többé-kevésbé mindnyájunknak szembe kell néznünk, ha nem ma, akkor holnap vagy holnapután. A magányosság szinte minden társadalmi réteg problémája. Magányos lehet az egyedülálló, ha megbetegszik, ha nincs feladata, ha nincs szükség munkájára. Magányos lehet a lelkész is, ha legjobb szándékai, törekvései süket fülekre találnak, ha gáncsolják azok, akikért tenni akar. Ilyenkor mit tehet? Milyen jól jön az imádkozás. Nem kell addig várni, amíg SOS-t kell kiáltanod. Istennel lelkedben találkozhatsz naponta, reggel és este, napfényben és viharban, télen és nyáron kapcsolatba léphetsz a láthatatlan Istennel. Beszélj imádságban vele, aki erősebb, mint magányosságunk, s aki nem akarja, hogy elveszünk: „Aki azt akarja, hogy minden ember üdvözljön, és eljusson az igazság megismerésére“. (1Tim 2,4)

Imádkozásunk kifejezési formája legtöbbször a szó, amelyet neki, Atyánknak a gyermek bizalmával mondunk el. Ha Atyánknak szólítjuk Őt, akkor ugyanezzel magunkat gyermekeinek valljuk, és ebből a viszonyból sok minden következik. Bizalommal járulhatunk hozzá, hiszen

csak javunkat akarhatja. A vele való kapcsolat örömének át kell hatnia gondolatainkat, érzéseinket és mindennapi tetteinket. Úgy is kell tehát élnünk, mint aki a mindenható Isten gyermekei. Hadd ismerhessünk rá mirőlünk, mivel mi hasonlítunk hozzá. Ő a mi Atyánk, s éppen ezáltal minden imádkozásunk alkalmával emlékeztetést kapunk arról, hogy életünk nem elszigetelt, magányos élet, hanem benne élünk egy nagy közösségben, az Ő gyermekeinek közösségében, ehhez tartozunk szervesen akkor is, amikor az áldást és jót jelent, de akkor is, amikor terhei a vállunkra vagy lelkünkre nehezednek.

Imádságunk egyik legfontosabb eleme a bizalom. Máté 7,9—11-ben milyen szépen fejezi ki ezt Jézus: „Ki az az ember közületek, aki ha az ő fia kenyeret kér tőle, követ ad néki? És ha halat kér, vajon kigyót ad-e néki? Ha azért ti gonosz léteketre tudtok a ti fiaitoknak jó ajándékokat adni, mennyivel inkább ad a ti mennyei Atyátok jókat azoknak, akik kérnek tőle“. Érezni lehet ezeknek az egyszerű mondatoknak olvasása közben, hogy Jézus az imádkozó emberben a bizalmat igyekszik fölkelteni. Az imádkozáshoz nélkülözhetetlen bizalmat. A földi atya szeretetéről tanítva képeit a mindennapi életből veszi. A kenyérről és a tóparti szegény lakosság mindennapi eledeléről, a halról beszél, amelyre a gyermeknek mindennap szüksége van, és amelyet az atya mindennap megad gyermekének, állandóan, folyamatos szeretettel. Ezt a viszonyt kell szem előtt tartanunk: a szülő és gyermeke közti viszonyt, melyet átvisz Jézus az Isten és ember közötti életviszony magasabb síkjára. Ha a földi atya így szeret, mennyivel inkább szeret mennyei Atyátok. Istentől mindent mindennap kérhetünk. Erre a gyermek bizalomra van szükségünk ahhoz, hogy igazán imádkozni tudjunk. Mert az Istenséghez vagy a világformáló őserőhöz nem lehet bensőséges bizalommal szólni. Az előtt legfeljebb meghunyászkodni és rettegni lehet. Ne feledjük: Jézus az Atyáról nemcsak tanított, hanem az evangéliumok bizonyossága szerint Istent mindig Atyjának tudta és szólította. Innen van imádságának meleg bensőségessége.

„Es amint elbocsátá a sokaságot, fölment a hegyre magánosan imádkozni. Mikor pedig beesteledett, egyedül volt ott.“ (Mt 14,23) Jézust esti imádsága közben látjuk. Az ember alighanem minden időben az esti imádság szükségességét és talán áldását érezte át a legjobban. Erre a következtetésre az a tapasztalat vezet, hogy még az olyan szülők is, akik nem folytatnak kifejezetten vallásos életet, megtanították gyermekeiket az elalvás előtti imádkozásra. Így van ez napjainkban is.

Valóban sok áldása is van: ha leszáll a sötétség, akkor az emberen erőt vesz a kiszolgáltatottság érzése, s ez védelem keresésére ösztönzi. Nemcsak hajdan volt ez így, hanem a sok, minden nagy eredménnyel dicsekvő világunkban, is így van ez. A hit tapasztalata szerint a leghatalmasabb, védelmező Isten. Ha munkánk véget ér, izmainkban és lelkünkben is lassan fölenged az egész napi feszültség. Fájdalmas látni, ha ezt a megkönnyebülést emberek italozásban, vagy a nappalitól eltérő hajszában keresik. A kívánatos föloldódást legjobban az imádság csöndje adja meg. A napi élettapasztalat is azt bizonyítja, a lélektan is tanítja, hogy az éjszakai nyugalomra egészen döntő hatása van annak, hogy mivel foglalkozik az ember elalvás előtt. Világos is, másként megy neki az éjszakanak az az ember, aki közvetlenül lefekvés előtt viszálykodott valakivel, és másként az, aki jó baráttal váltott szót. A leghűségesebb barát

— a gondviselő Isten, imádkozó gyermekének szívébe adja áldásait: gyógyulást, tanácsot, nyugodalmat pihenést.

„Amikor imádkozol, menj be a te belső szobádba, és ajtódat bezárva, imádkozzál a te Atyáddhoz, aki titkon van; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet néked nyilván“. (Mt 6,6). Szívesen és sokszor értjük Jézus e szavát szó szerint. Jó is, ha valaki bibliaolvasásra és imádkozásra elvonul lakásának valamely csöndes zugába. Szeretnék arra emlékeztetni, hogy azok az emberek, akik a hegyoldalon Jézusnak ezt a szavát hallgatták, nem éltek olyan lakásviszonyok között, hogy szó szerint értelmezhetők volna Jézus szavát. Azután pedig az igazságnak megfelelően meg kell állapítanunk, még ha valakinek egész sor szobája áll rendelkezésére, azokba ma föltartózatlanul behatol a gond, és ott van a világ lármás hangja messze tájakról is. Megfigyeltem azt — az emberek nem akarnak magukra maradni. S ha mégis így maradnak, nem tudnak mit kezdeni a csönddel, a magánnyal. Menekülnek előle. A magány csöndje nélkül pedig az ember sem önmagát nem találja meg, sem Istent. Ezért meg kell keresni a csöndet. Mert meg lehet találni, hogy az ember önmagába nézhessen és megnyugodjon, zavart lelke feloldódjon az imádkozásban. Magunkba kell szállnunk. Oda, ahol nem kavargó már összevissza munkánk hajszája, az anyagi gondok, az emberek tülekedése. Oda, ahol csak ketten maradunk: Isten és én.

Számomra legszebb magány — belső szoba —, amikor a csillagos ég titokzatos mélységeibe tekintek, és anélkül, hogy ajkam szavakat formálna, imádkozom, csak gondolataim és érzéseim szaladnak a csillagok ezreivel kirakott égbolt mélységei felé, Isten csodálatos hatalma, végtelensége, mindenhatósága felé.

Íme az imádság az önmagába néző ember legszebb vallomása. Sokszor még szó sem kell, csak a gondolatnak és érzésnek tisztasága.

Az életre készültök, a lelkési szolgálatra. Nehéz ez az út, akadályokkal és buktatókkal tele, de ezen megóvni és megtartani megtud az őszinte önvizsgálat és imádkozás, hogy életetek szolgáló élet legyen.

„Osztani magad, hogy így sokasodjál, / kicsikhez hajolni — hogy magasodjál, / hallgatni őket — hogy tudd a világot, / róluk beszélni, ha szólsz a világhoz. / Széjjel szóródní, — eső homokra. — / sivatagnyi reménytelen dologra, / s ha nyár se lesz téled, és a táj se zöldőbb, / — kutakká gyűjt a mély: soká isznak belőled.“ (Váci M.: Eső homokra)

Jakob Dénes

LELKI NEVELÉS SZEREPE A TEOLÓGIAI HALLGATÓ ÉLETÉBEN

A lelki nevelés szerepe az, hogy a teológiai hallgatóból lelkész, lelkész lelkületű embert formáljon. Minden, ami ebben a folyamatban ezt a célt szolgálja, a lelki nevelés részét képezi. Ide tartozik az elmé-